

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon
Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*From Darkness
to Light, From
Slavery to
Redemption*

The learning this week is sponsored by Mrs Miriam Gervis and family in memory of her late father, Mr. Dov Berish Blumenfeld (whose yahrtzeit is March 22).

Dr. Michelle J. Levine
ד' ניסן תשס"ט • March 29, 2009

(1 שמות א:א)

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ:

(2 רש"י (שם))

ואלה שמות בני ישראל - אף על פי שמנאן בחייהן בשמותן, חזר ומנאן במיתתן [אחר מיתתן], להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים, שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר (ישעיהו מ כו) המוציא במספר צבאם לכולם בשם יקרא:

(3 שמות ב:ב)

נִתְהַר הָאֱשֶׁה נִתְלַד בֶּן נִתְרָא אִתּוּ פִי טוֹב הוּא נִתְצַפְנָהוּ שְׁלִשָּׁה יָרְחִים:

(4 רש"י (שם))

כי טוב הוא - כשנולד נתמלא הבית כולו אורה:

(5 בראשית א:ד)

וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאֹרֶךְ פִּי טוֹב וַיַּבְהֵל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹרֶךְ וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

(6 רש"י (שם))

... ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבא. ולפי פשוטו כך פרשהו ראהו כי טוב ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשין בערבוביא, וקבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה:

(7 אברכנאל (פר' פקודי))

נגנז אותו האור כדי להשתמש בו ה' בעתות הצורך לאוהביו ולשומרו מצותיו כפי מה שתגזור חכמתו הנה כבוד ה' קראו הכתוב בשם "אש" ... בתחלת הבריאה, ברא ה' את כבודו ואת אורו.

(8 שמות ג:ג)

וַיִּרְא מֶלֶאךָ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיִּרְא וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בֹּעֵר בְּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינּוּ אֵפֶל:

(9 רש"י (שם))

מתוך הסנה - ולא אילן אחר, משום עמו אנכי בצרה (תהילים צא טו):

(10 מדרש רבה (שמות ב:ה))

והיא אדומה ואוכלת ואינה שורפת, ולמה הראה לו הקב"ה למשה בענין הזה לפי שהיה מחשב בלבו ואומר שמא יהיו המצריים מכלין את ישראל, לפיכך הראהו הקב"ה אש בוערת ואיננו אוכל, א"ל כשם שהסנה בוער באש ואיננו אוכל, כך המצריים אינן יכולין לכלות את ישראל...

(11 רש"י (שמות ג:יב))

... וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך, וכדאי אני להציל כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואיננו אוכל, כך תלך בשליחותי ואינך ניזוק.

(12 שמות יב:א-ב)

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן בְּאָרְץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: (ב) הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה:

(13 רש"י (שם))

הזה - נתקשה משה על מולד הלבנה באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע, ואמר לו כזה ראה וקדש. וכיצד הראהו, והלא לא היה מדבר עמו אלא ביום...אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו, והראהו עם חשכה:

(14 תלמוד בבלי – מס' מנחות (פו:))

ויעש לבית חלוני שקופים אטומים - תנא: שקופין [מבפנים] ואטומים [מבחוץ], לא לאורה אני צריך... ואם תאמר: לאורה אני צריך, והלא כל ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו! אלא עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל.

(15 רש"י (שם))

שקופים – מבפנים שהמשקופין של חלונות היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ להוציא אורה לעולם:

(16 תלמוד בבלי – מס' סנהדרין (מב.))

אמר רבי יוחנן: כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, כתיב הכא (שמות יב) החדש הזה וכתוב התם (שמות טו) זה אלי ואנוהו. תנא דבי רבי ישמעאל אילמלא (לא) זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש דיים.

(17 שמות יב:ג, ו-יא, כא)

(ג) וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים כָּל יְעֻבְדֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֶשֶׂר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שְׁהָ לְבַיִת שְׁהָ לְבַיִת: ... (ו) וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמַרְתָּ עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה וְשִׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קְהַל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים: (ז) וְלָקַחוּ מִן הַדָּם וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמְּשַׁקּוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם: (ח) וַאֲכָלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמִצּוֹת עַל מַרְרִים יֹאכְלֵהוּ: (ט) אֵל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נֶאֱמַר וּבִשְׂלֵל מִבִּשְׂלֵל בְּמִים כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל פְּרָעֵיו וְעַל קַרְבּוֹ: (י) וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בִּקְרָא בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: (יא) וְכִכָּה תֹאכְלוּ אֹתוֹ מִתְּנִיכֵם חֲגָרִים נְעֻלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמְקַלְכֶם בְּיַדְכֶם וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בַּחֲפוּזוֹן פֶּסַח הוּא לָהּ: ... (כא) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכּוֹ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחַתֵיכֶם וְשִׁחֲטוּ הַפֶּסַח:

(18 משנה – מס' פסחים ט:ה)

מה בין פסח מצרים לפסח דורות פסח מצרים מקחו מבעשור וטעון הזאה באגודת אזור על המשקוף ועל שתי מזוזות ונאכל בחפזון בלילה אחד ופסח דורות נוהג כל שבעה [=איסור חמץ]:

(19 יחזקאל (כ:ז-ח))

(ז) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׁקוּצֵי עֵינָיו וְהִשְׁלִיכוּ וּבְגָלוֹלֵי מְצָרִים אֵל תִּשְׁמְאוּ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (ח) וַיִּמְרוּ כִּי וְלֹא אָבוּ לְשַׁמֵּעַ אֵלַי אִישׁ אֶת שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת גְּלוֹלֵי מְצָרִים לֹא עָזְבוּ וַיֹּאמֶר לְשִׁפְךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת אֶפְרַיִם בָּהֶם בַּתּוֹךְ אֲרָץ מְצָרִים:

(20 מדרש רבה (שמות א:ח))

ויקם מלך חדש... ללמדך כשמת יוסף הפרו ברית מילה, אמרו נהיה כמצרים, מכאן אתה למד שמושה מלך ביציאתך ממצרים...

(21 ילקוט שמעוני)

ותמלא הארץ אותם (שמות א:ז) – שנתמלאו בתי תיאטראות ובתי קרקסאות מהם...

(22 מדרש רבה (שמות טו:ד))

אמר ר' יהודה מהו מדלג על ההרים, אמר הקב"ה אם אני מסתכל במעשיהם של ישראל אינן נגאלים לעולם אלא למי אני מסתכל לאבותיהם הקדושים שנאמר (שמות ו) וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו', בזכות אבותם אני גואלם לכך כתיב מדלג על ההרים ואין הרים אלא אבות שנאמר (מיכה ו) שמעו הרים את ריב ה'

(23 מכילתא – פר' בא (פרשה ה'))

והיה לכם למשמרת וגו' מפני מה הקדים הכתוב לקיחתו של פסח לשחיטתו ארבעה ימים. היה רבי מתיא בן חרש אומר הרי הוא אומר ואעבור עליך ואראך והנה עתך דודים (יחזקאל טז ח). הגיע שבועתו שנשבע הקב"ה לאברהם שיגאל את בניו ולא היה בידם מצות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר שדים נכוננו ושערך צמח ואת ערום ועריה וגו' (שם /יחזקאל טז/ ז) ערום מכל מצות נתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצות דם פסח ודם מילה שיתעסקו בהם כדי שיגאלו שנאמר ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך וגומר (שם /יחזקאל טז/ ו) ואומר גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו (זכריה ט יא) לכך הקדים הכתוב לקיחתו של פסח לשחיטתו ד' ימים שאין נוטלין שכר אלא על ידי מעשה רבי אליעזר הקפר ברבי אומר וכי לא היה בידם של ישראל ארבע מצות שאין כל העולם כדאי בהם שלא נחשדו על העריות. ולא על לשון הרע ולא שנו את שמם. ולא שנו את לשונם ... ומפני מה הקדים לקיחתו של פסח לשחיטתו ד' ימים לפי שהיו ישראל שטופין בע"ז במצרים וע"ז שקולה כנגד כל המצות ... אמר להם משכו ידיכם מע"ז והדבקו במצות.

(24 ספר גור אריה (שמות יב:ו))

דם פסח ודם מילה. דוקא אלו שני דמים נתן הקב"ה לגאול את ישראל בהם, כי מתחלה היו ישראל עבדים לפרעה – ובשביל המילה היו עבדים להקב"ה, שהרי מפרשים טעם המילה מפני שהוא אות באדם שהוא רשום להיות עבד להקב"ה, שכל עבד צריך שיהיה לו חותם עבדות... וזהו שאנו אומרים "ועל בריתך שחתמת בבשרינו" (בברכת המזון). ובמילה לחוד לא סגי, כי העבד צריך שיהא עובד, ואם אינו עובד אין כאן עבדות, לכך נתן להם הפסח שהיא עבודה, דבכל מקום "נקרא עבודה" דכתיב (פסוק כו) "מה העבודה הזאת לכם", ועוד נאמר (להלן יג, ה) "ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה". ובפסח לחוד לא סגי להיות עובדים להקב"ה, כי המילה היא שהאדם הוא נקרא עבד להקב"ה, ואילו פסח לא הוי רק עבודה אחת, ובשביל זה אינו ראוי לגאולה עולמית, אבל כאשר הוא עבד להקב"ה והוא עובד בוראו – זה הוי עבד גמור, שבשביל שהוא רשום לעבדות והוא עובדו – זהו עבדות גמור. ... ואז נקרא "כי לי בני ישראל עבדים" (ויקרא כה, נה) ולא עבדים לעבדים (קידושין כב ע"ב), וגאלם הקב"ה מן עבדות של פרעה.

(25 רש"י – שמות יב:ו)

בין הערבים - ממש שעות ולמעלה קרוי בין הערבים, שהשמש נוטה לבית מבואו לערוב. ולשון בין הערבים נראה בעיני אותן שעות שבין עריבת היום לעריבת הלילה, ... ערב לשון נשף וחשך, כמו (ישעיהו כד יא) ערבה כל שמחה:

(26 ויקרא (כה:כה, מח-מט))

(כה) כִּי יִמְנָן אֲחִיךָ וּמְכַר מֵאֲחֻזְתּוֹ וּבָא גֹאֲלוֹ הַקָּרִב אֵלָיו וּנְגָל אֶת מִמְכָּר אֲחִיו: (מח) אַחֲרֵי נִמְכַר גֹּאֲלָה תִּהְיֶה לוֹ אֶחָד מֵאֲחֵיו יִגְאֲלֵנּוּ: (מט) או דדו או בן דדו יגאלנו או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו או השיגה ידו ונגאל:

רש"י שמות פרק יב פסוק יג

והיה הדם לכם לאת - לכם לאות ולא לאחרים לאות מכאן שלא נתנו הדם אלא מבפנים:
 וראיתי את הדם - הכל גלוי לפניו, אלא אמר הקב"ה נותן אני את עיני לראות שאתם עסוקים במצותי ופוסח אני עליכם:
 ופסחת - וחמלתי, ודומה לו (ישעיהו לא ה) פסוח והמליט. ואני אומר כל פסיחה לשון דלוג וקפיצה. ופסחתי מדלג היה מבתי
 ישראל לבתי מצרים, שהיו שרוים זה בתוך זה, וכן (מלכים א' יח כא) פוסחים על שתי הסעיפים, וכן כל הפסחים הולכים
 כקופצים, וכן (ישעיהו לא ה) פסוח והמליט, מדלגו וממלטו מבין המומתים:
 ולא יהיה בכם נגף - אבל הווה הוא במצרים הרי שהיה מצרי בביתו של ישראל, יכול ימלט, תלמוד לומר ולא יהיה בכם נגף,
 אבל הווה במצרי שבבתיכם, הרי שהיה ישראל בביתו של מצרי, שומע אני ילקה כמותו, תלמוד לומר ולא יהיה בכם נגף:

(27) ספר מורה הנבוכים להרמב"ם (ג:מ)

המצרים היו עובדים מזל טלה, ומפני זה היו אוסרים לשחוט הצאן והיו מואסים רועי צאן - אמר: "הן נזבח את תועבת
 מצרים", ואמר: "כי תועבת מצרים כל רועה צאן"...ומפני זאת הכונה בעצמה ציונו לשחוט 'כבש הפסח' ולהזות דמו ב'מצרים'
 על השערים מחוץ - לנקות עצמנו מן הדעות ההם ולפרסם שכנגדם, ולהביא להאמין: שהמעשה אשר תחשבו בו שהוא סיבה
 ממיתה הוא המציל מן המות:
 "ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף" - גמול פרסום העבודה בעשות כל מה שהיו מרחיקים אותו
 'עובדי עבודה זרה'.

(28) ספרי - פר' פנחס (פיסקא יא)

במדבר (כח:ב) צו את בני ישראל ואמרתם אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו:
 נאמרה כאן שמירה ונאמרה להלן שמירה מה שמירה האמורה להלן מבקרו ארבעה ימים קודם שחיטתו אף שמירה האמורה
 כאן מבקרו ארבעה ימים קודם שחיטתו: תשמרו להקריב לי במועדו למה נאמר לפי שהוא אומר ושחטו אותו כל קהל עדת
 ישראל (שמות יב ו) שומע אני בין בחול בין בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת (שם / שמות / לא יד) בשאר מלאכות
 חוץ משחיטת הפסח או אף בשחיטת הפסח ומה אני מקיים ושחטו אותו בשאר כל הימים חוץ מן השבת או אף בשבת תלמוד
 לומר ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט ב) במועדו ואפילו בשבת דברי ר' יאשיהו. גם לו ר' יונתן ממשמע הזה
 עדיין לא שמענו. גם לו ר' יאשיהו לפי שהוא אומר צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו
 להקריב לי במועדו למה נאמר אם ללמד על התמיד שהוא דוחה את השבת אין צריך שהרי כבר נאמר וביום השבת שני כבשים
 בני שנה תמימים (שם / במדבר / כח ט) ומה תלמוד לומר במועדו מופנה להקיש לדון הימנו גזירה שוה נאמר כאן במועדו
 ונאמר להלן במועדו מה במועדו האמור להלן דוחה את השבת אף במועדו האמור כאן דוחה את השבת.

(29) פירוש רש"י הירש עה"ת

Each individual, eacho home, each family...in this moment of their new fresh existence are to
 present themselves to god as a ... of being מרעיתי, צאן מרעיתי, to think of God as their shepherd, and
 to place themselves under His guidance and leadership. ...The כבש אחד בין הערבים and כבש אחד בבקר
 in which Israel was to present itself and give itself up to God day by day at the rising and sinking
 rays of light, was nothing else but the continuation and repetition of this first moment in which
 Israel began its path through history as a ... רועה ישראל, and left its leadership to God as the
 But the Jewish lamb is not the lamb...treading meekly the path to the slaughterhouse...it is
 complete and independent and forever young, never outgrowing the Godly guidance.

(30) שמות (יג:ח-ט)

(ח) והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים: (ט) והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען
 תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוצאת ה' ממצרים:

(31) העמק דבר (פירוש הנצי"ב עה"ת - שמות יג:ט)

"והיה לך לאות": גם זה (הקרבנות הפסח וההגדה לבנים) אינו מספיק, על כן יהיה לך לזכרון בכל יום. והרי זה כמו
 שאדם מספר לבנו בעניין גדול לצורך מוסר, ואחר כך בכל יום מזכירו בקיצור וברמז תכונת הסיפור עד שוב מועד
 השנה, שאז מספר עוד פעם באריכות; כך ציווה שאחר הסיפור בימות הפסח יעשה קשרים על זה בכל יום ביד ובראש -
 מקום התעבדות הלב והמוח.
 "כי ביד חזקה": שלא תתפלא, למה הצריכנו הקב"ה כל כך הרבה מצוות ותחבולות לביטחון ואמונה בהשגחתו, על זה
 נותן טעם, משום שהנך רואה ויודע שדבר זה אינו מתקבל ברצון לפניך עד שבעל רוכחך, שהוא ביד חזקה, הוציאת ה' -
 והיינו, משום שלא היו נוחים לקבל על עצמם השגחתו ית'.

(32) עולת ראייה (פירוש הראי"ה קוק על התפילה)

החיקוק של רשמי הנפלאות צריך שיוחק על כוח המפעל – על יסוד פעולת החיים ועל כוח הרעיון – יסוד המחשבה וההרגשה.

שני אלה יחדיו יהפכו את הטבע החילוני של האדם לטבע קדוש אלוהי, ותורת ה' תהיה בפיו טבעית בהגיגות לבבו. כל ההכנה הזאת דרושה היא, מפני שכל היסוד של יציאת מצרים היה להלחם בטבע הגס של החיים, המטבע את האדם במצולותיה של החילוניות; ומאחר שיסודם הגס כל כך חזק וכדי להילחם בו עד שינוצח הטבע החילוני שבאדם, כדי שיחול בקרבו אותו האור של הטבע הקדוש שבו (שגנוז בנפש האדם) – צריכה היתה יד חזקה להיגלות. על כן צריכים אנחנו למעשים הקדושים הללו של הנחת תפילין על היד ועל הראש, כדי לסייע בסגולתם את המפעל הגדול הזה, של התהפכות כוח החיים החילוניים הגסים לכוח חיים אציליים נהדרים בקדושה.

על כן, רק על ידי שיהיו לך "לאות על ירך ולזכרון בין עיניך", רק אחרי כל התעצומה הזאת (המאבק הזה), "תהיה תורת ה' בפיך", ולא מבלעדיה, כי כשם שלפעולה הכללית להכניע את הרוח החילוני הגס של האנושיות, שנתבלט אז במצרים, היה צורך ביד חזקה להוציאך משם בדבר ה', כמו כן צריך להמשיך את המפעל הזה, של הנצחון הקודש על החילוניות שבחיים, בכוח רב וביד חזקה, שעוזה וגבורתה ייגלו על ידי המצווה הזאת של התפילין, הנאדרה בקדושתה האותית, שהיא מקיפה בכפילות כוחה את המפעל עם ההשקפה, את היד ואת העין (עין השכל). ורק בכוח אדיר ומכופל זה אפשר להמשיך את מה שנעשה מני אז "ביד חזקה".

(33) שמות (כ: יח, כד: טז-יז)

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲתֶם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם: (טז) וַיִּשְׁכַּן כְּבוֹד ה' עַל הַר סִינַי וַיִּכְסְהוּ הָעָנָן שְׁשַׁת יָמִים וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִתּוֹךְ הָעָנָן: (יז) וַיִּמְרָאָה כְּבוֹד ה' פָּאֵשׁ אֲכַלֵּת בְּרֹאשׁ הָהָר לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(34) רמב"ן עה"ת – הקדמה לספר שמות

והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכנינתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם... ואז נחשבו גאולים ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד:

(35) שם (שמות ג: יב)

וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה לֶךָ הָאֹת כִּי אֲנִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה: וזה לך האות אל העם כי אנכי שלחתיך אליהם, כי בהוציאך את העם ממצרים תעבדו את האלהים על ההר הזה, ומאז יקבלו עבודת השם ללכת אחרי מצותו, וגם כך יאמינו לעולם, ואחריך ירוצו לכל מקום אשר תצום. והנה נגלית לך בהר הזה בלבת אש, כי כן יהיה בעיני כל העם בעבדם אותי בהר הזה:

(36) רש"י – שיר השירים (הקדמה)

ראה שלמה ברוח הקדש שעתידין ישראל לגלות גולה אחר גולה חורבן אחר חורבן ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון ולזכור חבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים

(37) רש"י – שיר השירים (א: ה)

שחורה אני ונאווה וגו'... אומרת כנסת ישראל לאומות שחורה אני במעשי ונאה אני במעשה אבותי ואף במעשי יש מהם נאים אם יש בי עון העגל יש בי כנגדו זכות קבלת התורה

(38) שם (א: ז)

אומרת כנסת ישראל לפניו... הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה צאנך בין הזאבים הללו אשר הם בתוכם ואיכה תרביצם בצהרים בגלות הזה שהיא עת צרה להם כצהרים שהיא עת צרה לצאנך:

(39) שם (א: ח)

צרי לך בעקבי הצאן – התבונני בדרכי אבותיך הראשונים שקבלו תורתו ושמרו משמרתו ומצותי ולכי בדרכיהם ואף בשכר זאת תרעי גדויתך אצל שרי האומות

(40) שם (ח: ט)

אם חומה היא – תחזק באמונתה וביראתה להיות כנגדם כחומות נחשת שלא יכנסו לתוכה רוצה לומר שלא תתחתן במ והם לא יבואו בה ולא תתפתה להם:

נבנה עליה טירת כסף – נהיה לה לעיר מבצר ולכתר ולנוי ונבנה לה את עיר הקדש ובית הבחירה:
ואם דלת היא – הסוכבת על צירה ובהיקש עליה היא נפתחת אף היא אם תפתח להם להיות הם באים בה והיא בהם:
נצור עליה לוח ארז – נשים בדלתם נסרים של עץ הנרקבים והתולעת גוררתן ואוכלתן, וכנסת ישראל אומרת:

(41) שם (ח:י)

אני חומה – חזקה באהבת דודי :
 ושדי כמגדלות – אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות המניקים את ישראל בדברי תורה :

(42) שם (ח:יג)

היושבת בגנים – הקב"ה אומר לכנסת ישראל את הנפוצה בגולה רועם בגנים של אחרים ויושבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות :
 חברים מקשיבים לקולך – מלאכי השרת חביריך...מקשיבים ובאים לשמוע קולך בבתי כנסיות :

(43) שם (ח:יד)

ברח דודי – מן הגולה הזאת ופדנו מביניהם :
 ודמה לך לצבי – למהר הגאולה והשרה שכינתך על הרי בשמים הוא הר המוריה ובית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן :